

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ / 103
ΕΘΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΡΕΥΝΩΝ

**ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΥΠΟΥ
1784-1974**

Εφημερίδες, Περιοδικά, Δημοσιογράφοι, Εκδότες

Επιμέλεια
ΛΟΥΚΙΑ ΔΡΟΥΛΙΑ – ΓΙΟΥΛΑ ΚΟΥΤΣΟΠΑΝΑΓΟΥ

Τόμος Α΄
Εισαγωγικά κείμενα
Α - Δ

ΑΘΗΝΑ 2008

ΓΕΝΙΚΟ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΠΡΩΤΟΣ ΤΟΜΟΣ

Το ερευνητικό πρόγραμμα «Εγκυκλοπαίδεια του Ελληνικού Τύπου, 1784-1996»

Προλεγόμενα

Εισαγωγικά κείμενα: Τα ιστορικά του ελληνικού Τύπου, 1784-1974

Οι συνεργάτες του τόμου

Εκδοτικό σημείωμα

Βιβλιογραφικές Βραχυγραφίες - Συντομογραφίες - Αρκτικόλεξα

Λήμματα Α-Δ

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΤΟΜΟΣ

Οι συνεργάτες του τόμου

Βιβλιογραφικές Βραχυγραφίες - Συντομογραφίες - Αρκτικόλεξα

Λήμματα Ε-Κ

ΤΡΙΤΟΣ ΤΟΜΟΣ

Οι συνεργάτες του τόμου

Βιβλιογραφικές Βραχυγραφίες - Συντομογραφίες - Αρκτικόλεξα

Λήμματα Λ-Π

ΤΕΤΑΡΤΟΣ ΤΟΜΟΣ

Οι συνεργάτες του τόμου

Βιβλιογραφικές Βραχυγραφίες - Συντομογραφίες - Αρκτικόλεξα

Λήμματα Ρ-Ω

Λήμματα Α-Ζ (Ξενόγλωσσοι τίτλοι)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Οι Ενώσεις Τύπου

Περίγραμμα νομοθεσίας περί Τύπου

Βιβλιογραφία

Ευρετήριο τόπων έκδοσης

Φωτογραφικό ένθετο

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ: Αδ. Στ. Ανεστίδης, «Δελτίον Μεγαλοσχολίων, εκδίδεται υπό του εν Αθήναις εδρευόντος Συνδέσμου Μεγαλοσχολίων, τ. Α'-Ε' (1940-1965)», π. *Η Καθ' ημάς Ανατολή*, τ. Β' (1994), 253-358, όπου η ιστορία του π. και τα ευρετήριά του.

ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΣ ΣΤ. ΑΝΕΣΤΙΔΗΣ

Δελτίον Ομοσπονδίας Λειτουργιών Μέσης Εκπαιδύσεως

Αθήνα, 1926-1974 (συνεχίζεται). Περ. Α' (1926-1927, αρ. τχ. 1-4), περ. Β' (1927-1929, αρ. τχ. 5-32), περ. Γ' (1929-1930, αρ. τχ. 33-52), περ. Δ' (1930-1935, αρ. τχ. 53-100), περ. Ε' (1935-1936, αρ. τχ. 1α-10α), περ. ΣΤ' (1949-1950, αρ. τχ. 95-103), περ. Α'/Ζ' (1951-1974, αρ. τχ. 1-415). Δεκαπενθήμερο κατά τα περισσότερα διαστήματα, μηνιαίο στις περ. Δ'-Ε', με αριθμό σελίδων που ποικίλλει, διαστάσεων 14x20 εκ. (περ. Α') / 27x37 εκ. (περ. Β' και Γ') / 17x24 εκ. (περ. Δ') / 21x29 εκ. (περ. Ζ'). Ετήσιες συνδρομές (ενδεικτικά): 60 δρχ. (1930-1936), 50 δρχ. (1960), 70 δρχ. (1964). Τυπωνόταν προπολεμικά στο τυπογραφείο Γ. Αρνέλλου και μεταπολεμικά στο τυπογραφείο του εκδοτικού οίκου Δ. και Π. Δημητράκου.

Είναι από τα μακροβιότερα εκπαιδευτικά-συνδικαλιστικά έντυπα καθώς εκδίδεται από το 1926 με διακοπή κατά το διάστημα 1936-1949. Αποτελεί το όργανο της ΟΛΜΕ (Ομοσπονδία Λειτουργιών Μέσης Εκπαίδευσης), συνεπώς η ύλη του επικεντρώνεται περισσότερο σε συνδικαλιστικά-επαγγελματικά ζητήματα των καθηγητών. Κατά περιόδους –κυρίως στη δεκαετία του 1930– παρουσιάζει ευρύτητα στην ύλη του και περιλαμβάνει θεματικές που αφορούν την παιδαγωγική, την ψυχολογία και επιστημονικά θέματα σχετικά με τις επιμέρους ειδικότητες των καθηγητών. Κατά την περίοδο αυτή, αποτελεί αξιόλογη πηγή για τη μελέτη της παιδαγωγικής σκέψης και πρακτικής στη μέση εκπαίδευση λόγω της έλλειψης άλλων εντύπων. Οστόσο, ο συνδικαλισμός των καθηγητών και η εκπαιδευτική πολιτική είναι ο βασικός κορμός του εντύπου και εκεί εστιάζεται η αξία του

στα πλαίσια της μελέτης της ιστορίας της εκπαίδευσης.

Στο Δελτίο εμφανίζεται η ανάπτυξη συνδικαλιστικής αντίληψης στους καθηγητές και οι διαδικασίες ίδρυσης της Ομοσπονδίας κατά τον Μεσοπόλεμο, όπου τίθενται εκτός των οργανωτικών ζητημάτων και θεωρητικά θέματα για τον συνδικαλισμό των δημοσίων υπαλλήλων και κυρίως των εκπαιδευτικών, με κύριο το δικαίωμα του «συνδικαλιζέσθαι». Στη μεταπολεμική περίοδο, καθώς εκδίδονται περιοδικά που απορροφούν τα επιστημονικά ενδιαφέροντα των διαφόρων ειδικοτήτων, η ύλη αφορά περισσότερο συνδικαλιστικά θέματα. Οι απόψεις της ΟΛΜΕ για την εκπαίδευση και για τον εκπαιδευτικό και η επίδραση της στη διαμόρφωση της εκπαιδευτικής πολιτικής φαίνονται σε περιόδους αιχμής, όταν η εκπαίδευση αποτελεί κυρίαρχο θέμα, όπως στην περίοδο 1928-1930 και κατά τη μεταρρύθμιση του 1964. Εκτός από τις διοικήσεις της ΟΛΜΕ, συνεργάτες του Δελτίου είναι καθηγητές, επιδευρωτές και πανεπιστημιακοί καθηγητές.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ-ΑΡΧΕΙΟ: ΔΟΕ, ΕΛΙΑ, ΚΕΕ, ΟΛΜΕ, ΣΠΤΦΨ / ΦΣΠΑ.

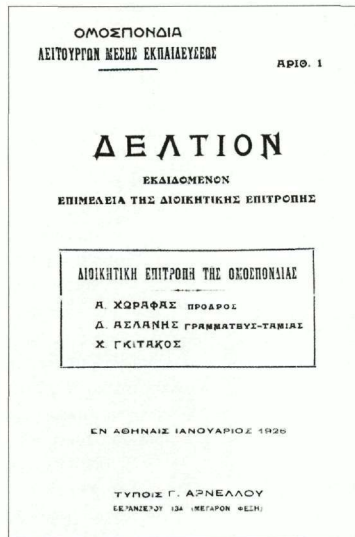
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ: Αλ. Δημαράς (εποπτεία) – Χ. Αθανασιάδης (επιμ.), *Ελληνικά Παιδαγωγικά Περιοδικά. Βιβλιογραφία 1831-1974*, Αθήνα, Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας, 2004· Σοφία Μπαλά, *Τα ελληνικά Παιδαγωγικά Περιοδικά (1898-1930)*. Από

την *εθνική αγωγή στη νέα αγωγή και το σχολείο εργασιές*, αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή, Φιλοσοφική Σχολή Πανεπιστημίου Αθηνών, 2000.

ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΝΤΟΝΑ

Δελτίον Περιοδικόν της Ι. Μητροπόλεως Μηθύμνης

Μυτιλήνη, Ιαν. 1929 - Απρ. 1941. Έκδοση της μητρόπολης Μηθύμνης με πρωτοβουλία και καθοδήγηση του μητροπολίτη Διονυσίου Μηνά. Τα τρία πρώτα χρόνια κυκλοφόρησε κατά τριμηνία και έπειτα κατά διμηνία, αλλά και σε μη τακτά διαστήματα. Δίστιλο, διαστάσεων 22x16 εκ. Ετήσιες συνδρομές: για τα φυσικά πρόσωπα

ήταν αρχικά 30 δρχ., ποσό που από το 1932 μειώθηκε σε 20 δρχ., ενώ για τα νομικά πρόσωπα ήταν 100 δρχ. Αρχικά τυπώνονταν στο τυπογραφείο της εφ. Ταχυδρόμος της Μυτιλήνης, αργότερα σε αυτό της εφ. Πρωινή.

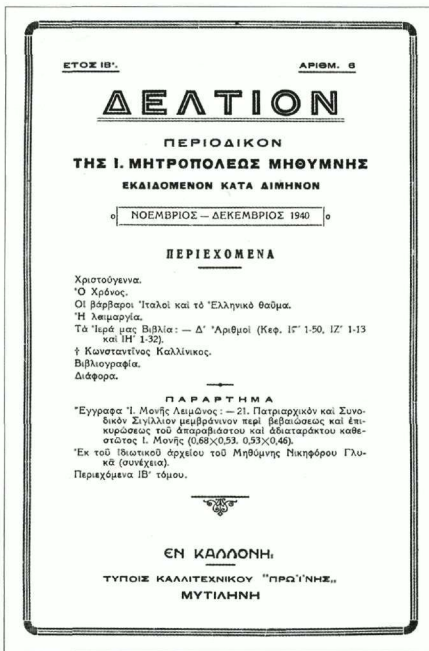
Ψυχή της έκδοσης υπήρξε ο μητροπολίτης Διονύσιος Μηνάς, που καταγόταν από τη Νίσυρο. Ο ιεράρχης αυτός αποφοίτησε από τη Θεολογική Σχολή της Χάλκης, εργάστηκε επί σειρά ετών στη γραμματεία του γνωστού περιοδικού του Οικουμενικού Πατριαρχείου **Εκκλησιαστική Αλήθεια*, ενώ

εγκαινίασε στήλες, όπου σε απλή γλώσσα δινόταν πληροφορίες για τα εκκλησιαστικά βιβλία, γίνονταν λαϊκή ερμηνεία της Θείας Λειτουργίας, παρουσιάζονταν λαϊκά αναγνώσματα. Σημαντικές πληροφορίες περιελάμβανε και η στήλη «Διάφορα», όπου καταχωρίζονταν στοιχεία από τα χωριά της μητροπόλεως: γεννήσεις, αποθιώσεις, γάμοι, εκλογές τοπικών συμβουλίων, έρανοι, δωρεές, αποφάσεις του εκκλησιαστικού δικαστηρίου κ.ά.

Παράλληλα, ο λόγιος μητροπολίτης δεν λησμόνησε και την ιστορία της επαρχίας, γι' αυτό από το 1936 εγκαινίασε ιδιαίτερο «Παράρτημα» του περιοδικού, με ξεχωριστή αρίθμηση, στο οποίο άρχισε να δημοσιεύει αυτούσια ή σε εκτεταμένες περιλήψεις ποικίλα έγγραφα, τα οποία ο ίδιος είχε ζητήσει να του στείλουν οι επίτροποι, ιερείς κ.ά. των χωριών. Με τον τρόπο αυτό δημοσιεύτηκαν περίπου 230 έγγραφα από διάφορα χωριά (Μανταμάδος, Αγία Παρασκευή, Κλομιδάδος, Στύψη, Κλειώ κ.ά.) που καλύπτουν ένα χρονικό ανάπτυσμα από το 17^ο έως τον 19^ο αι. παρέχοντας σπουδαίες πληροφορίες για τη ζωή των κατοίκων της επαρχίας Μηθύμνης. Το ευτύχημα είναι αυτό, το δυστύχημα ότι τα αποσταλμένα έγγραφα καταστράφηκαν από πλημμύρα που έπληξε την Καλλονή. Έτσι, σήμερα έχουν χαθεί και για τα χωριά στα οποία ανήκαν αλλά και για την ιστορική έρευνα γενικότερα. Στο ίδιο παράρτημα δημοσιεύτηκαν σημαντικά έγγραφα από τα αρχεια της Μονής Λειμώνος (πατριαρχικά, μητροπολιτικά κ.ά.), καθώς και από το ιδιωτικό αρχείο του μητροπολίτη Μηθύμνης Νικηφόρου Γλυκά που απόκειται στην ίδια μονή.

Η απήχηση του Μηθύμνης Διονυσίου αλλά και η σοβαρότητα του εντύπου έδωσε τη δυνατότητα ανάμεσα στους έκτακτους συνεργάτες του να συμπεριλάβει ονόματα επιστημονικού κύρους, όπως είναι αυτά των Μανουήλ *Γεδεών, μητροπολίτη Σάρδων Γερμανού, Σοφοκλή Οικονόμου, Ν. Σωτηράκη. Στους τακτικούς (τοπικούς) συνεργάτες του συγκαταλέγονται οι Γ. *Βαλέτας, Κίμων Μιχαηλίδης, οικονόμος Πρόδρομος Αναγνώστου, αρχμ. Αμφιλόγιος Σαραντίδης κ.ά. Ας σημειωθεί ότι από το τχ. 3 του 1937 εγκαινιάζει και τη στήλη «Βιβλιογραφία», όπου παρουσιάζονται βιβλία κυρίως δρασηκευτικού περιεχομένου.

Το έντυπο αυτό είχε ιδιαίτερη απήχηση στη μητρόπολη Μηθύμνης αλλά και εκτός αυτής, αφού συχνές είναι ακόμη οι επιστημονικές παραπομπές σε εργασίες και στις άλλες πληροφορίες του. Το

τον Φεβρουάριο 1922 εκλέχτηκε μητροπολίτης Βρουύλων και τον ίδιο χρόνο, με την απόλεια της Μικράς Ασίας, μετατέθηκε στη μητρόπολη Μηθύμνης, όπου παρέμεινε ως τον θάνατό του.

Έχοντας λοιπόν εμπειρία από εκδοτικές δραστηριότητες σχεδίασε και κυκλοφόρησε το Δελτίον σε μια εποχή που ο περιοδικός Τύπος της Δέσβου παρουσίαζε μεγάλη ύφεση (το π. Ο **Ποιμήν* της μητροπόλεως Μυτιλήνης κυκλοφόρησε το 1933 και συνεχίζεται ως σήμερα). Από τα περιεχόμενά του γίνεται φανερό ότι ο Διονύσιος δέλησε να απευθυνθεί στον λαό της επαρχίας του και προς τούτο

1967 ο τότε μητροπολίτης Μηθύμνης Ιάκωβος Μαλλιάρος αποφασίζει να συνεχίσει τρόπον τινά την έκδοση του *Δελτίου*, με το έντυπο *Δελτίον Η Οδός του Κυρίου*, του οποίου η έκδοση συνεχίζεται ως σήμερα.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ-ΑΡΧΕΙΟ: ΒΙΑΜ, Ιδιωτικές συλλογές Π. Μιχαηλάρη (Αθήνα), Χρ. Τραγγέλη (Αθήνα), Χριστόφορο Χατζηγιάνη (Αγία Παρασκευή Λέσβου).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ: Χρ. Σταυράκογλου, «*Δελτίον. Το περιοδικό της Μητρόπολης Μηθύμνης*», *Λεσθιακά*, 18 (2000), 277-305· Κίμων Μιχαηλίδης, *Ο Μητροπολίτης Μηθύμνης Διονύσιος*, Μυτιλήνη 1952.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΜΙΧΑΗΛΑΡΗΣ

Δελτίον Πληροφοριών

Όργανο επαγής Διοικήσεως και Λαού. Δελτίον Πληροφοριών της Νομαρχίας Μεσσηνίας. Καλαμάτα, Ιούλ. 1968 - Νοέ. 1973, αρ. τχ. 1-65/66. Η επιμέλεια της ύλης είχε ανατεθεί στον Μ. Κουρομυχάλακη, διευθυντή της νομαρχίας και στον Ι. Αναπλιώτη, δημοσιογράφο και συγγραφέα που εργαζόταν στην εφ. **Σημεία της Καλαμάτας*. Στο τχ. 6 (Δεκ. 1968) άλλαξε τίτλο και ονομάστηκε *Αριστομένης, Δελτίον πληροφοριών της Νομαρχίας Μεσσηνίας*. Το εξώφυλλο κοσμείται με τον χάρτη της Μεσσηνίας, στο κέντρο του οποίου προβάλλεται το έμβλημα της δικτατορίας· ο αναγεννημένος φοίνικας με τον ένοπλο στρατιώτη. Από το τχ. 26 (Αύγ. 1970), την επιμέλεια της ύλης έχει ο Ι. Αναπλιώτης και από το τχ. 41/42 (Νοέ./Δεκ. 1971), αναγράφεται κάτω από τον τίτλο: «Επιμέλεια: Γραφείον Δημοσίων Σχέσεων Νομαρχίας Μεσσηνίας. Τεχνικός σύμβουλος: Ι. Αναπλιώτης». Σαράντα οκτώ σελίδων, διαστάσεων 35,5x22 εκ.

Στον *Αριστομένη* παρουσιάζονταν οι δραστηριότητες των υπηρεσιών της νομαρχίας και προβαλλόταν η δικτατορία της 21^{ης} Απριλίου 1967. Δημοσιεύονταν επίσης συνεργασίες με θέματα ιστορίας, λαογραφίας, εκκλησιαστικής ιστορίας, παρουσιάσεις βιβλίων κ.ά. Μεταξύ των συνεργατών συγκαταλέγονταν ο Ι. Αναπλιώτης, ο επιμελητής της ύλης (1908-1976), ο οποίος παρουσίαζε τα «Μεσσηνιακά Θέματα», τα οποία σταχυολογούσε από παλαιές εφημερίδες της Καλαμάτας, αλλά και «Ιστορικά απανθίσματα» που βασίζονταν σε παλαιά έντυπα και ποροφορικές αφηγήσεις. Εξ άλλου έγραφε παρουσιάσεις βιβλίων μεσσηνίων συγγραφέων. Ο ιστορικός μελετητής της Μεθώνης Τάκης Δεμοδός έγραφε αξιόλογα άρθρα για τη Μεθώνη, την Κορώνη και την Πύλο. Ο επίτιμος γυμνασιάρχης Σωτ. Λυριτζής είχε γράψει άρθρα, με τεκμηρίωση, για τους Γαργαλιάνους. Ο φιλόλογος

Δ. Σταματοπούλος είχε παρουσιάσει γραπτά του για τη Μικροάνη και ο θεολόγος καθηγητής Κ. Ξενογιάννης ιστορικά θέματα της ειδικότητάς του που αναφέρονταν στη Μεσσηνία. Ο δημοσιογράφος και ιστοριοδίφης Μίμης Η. Φερέτος, ο οποίος εξέδιδε στην Αθήνα την αξιόλογη εφ. **Μεσσηνιακά Νέα*, συνεργαζόταν με άρθρα για θέματα μεσσηνιακά και διατηρούσε τη μόνη στήλη «Πρόσωπα και Πνεύματα». Τις πληροφορίες αντλούσε κυρίως από εφημερίδες του 19^{ου} και του 20^{ου} αιώνα.

Στο πληροφοριακό αυτό δελτίο της Νομαρχίας Μεσσηνίας συνεργάστηκαν και άλλοι (δάσκαλοι, δημόσιοι υπάλληλοι, ελάχιστοι δικηγόροι) με διάφορα θέματα. Δεν πρέπει να λησμονείται, ότι ο κύριος σκοπός της εκδόσεως ήταν η προβολή της δικτατορίας της 21^{ης} Απριλίου και προς τον σκοπό αυτό έστειλαν συνεργασίες οι γραμματείς των κοινοτήτων και οι διευθυντές των δημοσίων υπηρεσιών με τα πεπραγμένα των υπηρεσιών τους για κάθε μήνα. Τέλος, επισημαίνεται ότι σοβαροί μελετητές, ιστορικοί ερευνητές και λόγιοι απέφευγαν να συνεργαστούν με τον *Αριστομένη* επειδή ήταν όργανο προβολής του δικτατορικού καθεστώτος. Στο τέλος του τχ. 40 (30 Δεκ. 1970) δημοσιεύθηκαν τα περιεχόμενα των έως τότε εκδοθέντων τευχών. Ομοίως, το τελευταίο τεύχος του *Αριστομένη*, αρ. 65/66 (Νοέ./Δεκ 1973) έχει και τα περιεχόμενα των τχ. 41-66.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ-ΑΡΧΕΙΟ: ΔΒΚ.

ΝΙΚΟΣ Ι. ΖΕΡΒΗΣ

Δελτίον Συλλόγου Ελλήνων Ηθοποιών

Αθήνα, Μάιος 1906 - Δεκ. 1912, αρ. τχ. 1-12. Εκδότης: ΣΕΗ (Σύλλογος Ελλήνων Ηθοποιών). Τετράμηνο, δίσηλο, διαστάσεων 36x27,5 εκ. Διανέμεται δωρεάν. Τυπογραφείο: «Εστία», Κ. Μάισερ και Ν. Καργαδούρη.

Εκδίδεται μέσα στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων του ΣΕΗ και αποτελεί εφαρμογή ορισμένων άρθρων του καταστατικού του. Τα τεύχη του φιλοξενούν ειδήσεις σχετικά με τις εργασίες του Συλλόγου, δημοσιεύουν άρθρα που αφορούν τις υποχρεώσεις των ηθοποιών-μελών και εκθέσεις για την οικονομική κατάσταση του Συλλόγου. Μεγάλη τιμή αποδίδεται στους εκλιπόντες ηθοποιούς (Κ. Αριστία, Π. Σούτσα, Α. Σίσυφο, Β. Ανδρονόπουλο κ.ά.) με μια σειρά εικονογραφημένων άρθρων του Ν. Λάσκαρη για τον βίο και την πολιτεία τους, αλλά και στους αρχαιότερους των ζώντων ηθοποιών